

PLAN FOR KVALITETSSIKRING AV
SPRÅKSTIMULERING
FOR BARN I FØRSKULEALDER I
VESTNES KOMMUNE

Versjon til føresette

Innhald

Innleiing	s.	3
Om språk	s.	3
Helsestasjonen sitt fokus på språk	s.	4
Barnehagane sitt fokus på språkutvikling	s.	4
PPT sitt fokus på språk	s.	5
Tverrfagleg samarbeid om barn si språkutvikling	s.	6
Om å utvikle språk	s.	7

1. Innleiing.

I 2008 vart det sett ned ei arbeidsgruppe for å utarbeide ein plan for kvalitetssikring av språkstimulering for barn i førskulealder i Vestnes kommune.

Arbeidsgruppa fekk følgjande mandat:

Arbeidsgruppa skal utarbeide ein plan som syner korleis Vestnes kommune vil arbeide med språkutvikling for barn i førskulealder - her under helsestasjonen sitt særskilte ansvar, barnehagen sitt arbeid og ansvar og barne- og ungdomstenestene sitt arbeid og ansvar.

Arbeidsgruppa vart også bedt om å uttale seg om:

*Korleis implementere bruk av TRAS, SATS, SPRÅK4 og SNAKKEPAKKEN?
Korleis følgje opp resultat av kartlegging?*

Planen har blitt revidert hausten 2017. Mandatet gjeld fortsatt. Representantar frå helsestasjon, barnehage og PPT har sett på korleis helsestasjon, barnehagane og PPT jobbar med språk kvar for seg, kva roller dei ulike instansane har og korleis ein betre kan sikre samarbeid om språkstimulering.

Arbeidsgruppa som har revidert plan for kvalitetssikring av språkstimulering for barn i førskulealder i Vestnes kommune, håpar at planen og kan vere til nytte for føresette, og har difor utarbeidd to versjonar av planen. Ein versjon med vedlegg til bruk for tilsette, og ein versjon utan vedlegg for føresette.

2. Om språk.

Å utvikle språk er noko av det viktigaste i barna sitt liv. Gjennom språket lærer vi å forstå oss sjølve og omgjevnadane våre. Språk gjev identitet, fellesskap med andre menneske og tilhøyre til samfunnet vi lever i.

Forseinka utvikling vil difor ikkje berre vere ei språkleg utfordring, men kan påvirke barnet si utvikling sosialt, emosjonelt, og intellektuelt, og auke risikoen for seinare lese- og skrivevanskar, lærevanskar og psykososiale vanskar.

(“Språkveilederen”, Espenakk m.fl., Bredtvet kompetansesenter 2007)

Barna sin heim og føresette dannar grunnlaget for språkutviklinga. Dei føresette har den viktigaste rolla i å støtte og stimulere barna si språkutvikling. Dette er ei stor oppgåve, men vert støtta av samarbeidet med helsestasjon, barnehage og PPT.

SPRÅK er alle former for kommunikasjon kor tankar og følelsar er symbolisert for å uttrykkje ei mening.

TALE er ei form for å uttrykkje språket, måten vi artikulerar lydar og ord for å overbringe tankar.

BEGREP er indre bevisstheit om eit emne eller ein gjenstand som ikkje er tilstades.

KOMMUNIKASJON er direkte overføring av meningsfylt informasjon mellom menneske.

3. Helsestasjonen sitt fokus på språkutvikling.

Språk og kommunikasjon er eit tema det vert lagt stor vekt på i all kontakt mellom helsestasjonen og familien, heilt frå barnet er nyfødd til og med førskulekontrollen. Helsesøster etterspør korleis barnet reagerer på lyd, stemmer, om foreldra får god blikkontakt og om barnet pludrar. Det første leveåret er det til vanleg tett kontakt mellom foreldre og helsestasjonen, og dette er slik sett den viktigaste hjelpeinstansen med tanke på den aller første språkutviklinga.

Ved innkalling til 2 års kontroll sender helsestasjonen ut eit skjema som foreldra skal fylle ut og ta med til timen. Dette heiter "SATS-screening av to-åringers språk". Dette er ein del av kartlegginga av språket. Ved undersøkinga vil ein i samtale med barn og foreldre observere språket, ordproduksjon, begynnande setningsproduksjon, språkforståing og samspelsevne. Dersom det er tvil om språkutviklinga til 2 åringen, gir ein barnet litt meir tid og kallar inn til ny time etter 4-6 månader. Ved ekstra språkkontroll vil ein bruke språktesten SATS. I dette arbeidet kan helsestasjonen samarbeide med logoped/PPT eller med den barnehagen barnet eventuelt har plass i.

Ved 4 årskontrollen, brukar helsestasjonen mellom anna kartleggingsverktøyet SPRÅK4 som gir informasjon både om ordforråd, omgrepsforståing, setningsbygging, preposisjonar og årsakssamanhengar. Her inngår også fokus på det å kunne føre ein samtale, å kunne fortelje, og å kjenne namnet sitt og alderen sin.

Ved mistanke om sein eller avvikande språkutvikling, kan helsesøster i samråd med foreldra kontakte pedagogisk leiar ved barnehagen for å samanlikne observasjonar og vurdere ev. tilvising til PPT.

Dersom helsestasjonen på noko stadium er i tvil om barnet si språkutvikling er god nok, har ein gode rutinar for å samarbeide med PP-tenesta.

4. Barnehagane sitt fokus på språkutvikling.

Nesten alle førskulebarn i Vestnes går i barnehage. Barna nyttar mykje av si vakne tid i barnehagen, difor er barnehagen ein særst viktig arena for språkutvikling. Barnehagen nyttar leik som ein viktig reiskap i språkutviklinga, soleis er tilrettelegging og stimulering av leik kanskje det viktigaste språktiltaket i barnehagen. Dei vaksne i barnehagen er den viktigaste ressursen, dei er språkmodellar og skal ha ein aktiv og medviten haldning til barna sin språkutvikling.

Rammeplan for barnehagar legg føringar for korleis barnehagen skal jobbe med språk. Kommunikasjon, språk og tekst er eit eige fagområde i planen. Gjennom arbeidet med dette fagområdet skal barna få utforske og utvikle språkforståinga, språkkompetansen og eit mangfald av kommunikasjonsformer. Barna skal møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, songar, litteratur og tekstar. Barna skal få leike med språk, symbol og tekst og bli stimulert til språkleg nysgjerrigheit, bevisstheit og utvikling.

Årsplan del 2 felles langtidsplan for alle barnehagane i Vestnes 2016-2019 seier og noko om språkleg kompetanse.

I tillegg til leik skal barnehagen nytte språkfremjande materiell for å fremje språkutviklinga både til enkeltbarn og barnegruppa. Dette kan vere bøker, sangleik, digitale verkty m.m. Snakkepakken er kjøpt inn til alle barnehagane og skal brukast i arbeidet med språkstimulering. Den har til hensikt å hjelpe alle barn uansett språkferdigheiter til eit betre språk.

Bruk av leikegrupper og språkgrupper er tiltak innanfor det ordinære tilbodet. Det skal og vere fokus på språk i førskulegruppene.

I barnehagen skal ein observere og kartlegge språkkompetansen til barna over tid. Barnehagane i Vestnes nyttar TRAS som er eit kartleggingsverktøy for språkutvikling av barn mellom 2 og 5 år. Barn som er fleirspråklege, barn med utfordrande åtferd, eller der ein mistenkjer sein/avvikande språkutvikling skal kartleggast med TRAS. Desse barna skal kartleggast ein gong pr. halvår.

Det er og naturleg å kartlegge med TRAS dersom foreldre eller helsesøster er bekymra. PPT ber om TRAS ved tilvising grunna språkvanskar.

I barnehagen er det fleire barn som treng ekstra oppfølging når det gjeld språkutvikling. Dette kan krevje tiltak utover det ordinære tilbodet. Slik tilrettelegging skjer med rettleiing frå PPT.

Det er utarbeidd eit flytskjema for korleis barnehagane skal gå fram visst barnehagen, føresette eller helsesøster stiller spørsmål ved barnet si utvikling. Det er og utarbeidd egne rutinar for inntak av minoritetsspråklege barn.

5. PPT sitt fokus på språkutvikling.

Pedagogisk psykologisk teneste har to hovudoppgåver:

- Gje ei fagleg vurdering og tilråding om eit barn treng spesialpedagogisk hjelp, og ev. korleis denne hjelpa skal gjevast. Dette vert beskrive i *Sakkunnig Uttale* som er eit dokument PPT sender til barnehagen og kommunen.
- Bidra med rettleiing til foreldre og barnehagar. Dette er både i arbeid opp mot enkeltbarn, men og generelt opp mot t.d. heile barnegruppa i ei avdeling.

Dersom foreldre, helsestasjon eller barnehage mistenkjer at eit barn treng ekstra støtte i utvikling eller tilrettelegging av t.d. språk, kan ein med samtykke frå foreldre melde barnet til PPT. Foreldre kan også tilvise til PPT sjølv. PPT gjer ei fagleg vurdering av barnet, og skriv så sakkunnig uttale der ein beskriv kva støtte barnet treng for å fungere godt, og kva barnet treng for å få ei god utvikling vidare. Dette kan t.d. vere tilpassing av miljø i barnehage og/eller at barnet har behov for logoped, spesialpedagog eller ekstraassistent. Ved språkvanskar vert

utredning og tilråding gjort i samråd med logoped. Spesialpedagogisk hjelp kan gjevast i barnehage eller i heimen. Spesialpedagogisk hjelp inneber og rettleiing av foreldre og barnehage.

PPT skal også ha ei aktiv rolle i å hjelpe barnehagane med å utvikle kompetanse og skape eit tilrettelagt miljø for barn med særlege behov i t.d. språkutvikling.

For barn i førskulealder er PPT sine oppgåver beskrivne i barnehagelova § 19, punkt a-d og h.

- Tilvisingsskjema : <http://www.vestnes.kommune.no>

6. Tverrfagleg samarbeid om barn si språkutvikling.

Språkstimulering for barn i førskulealder i Vestnes kommune er eit felles ansvar for både helsestasjonen, barnehagane og PPT.

Vi møter barn i førskulealder på ulike arenaer, vi har ulike perspektiv, ulik fagleg bakgrunn og kompetanse. Til barnet sitt beste må desse arenaene, perspektiva og kompetansen utnyttast på best mogeleg måte. For å få til dette er ein avhengig av dialog og samarbeid mellom dei ulike sektorane/instansane, ein er og avhengig av god dialog og godt samarbeid med føresette.

Alle tre instansane/sektorane er bundne av teieplikt og kan ikkje samarbeide om barn utan samtykke frå føresette.

Målet for alle er barnet sitt beste.

7. Handlingsplan/ Om å utvikle språk.

I tabellen under er språkutvikling satt opp i eit skjema. Dette er ei veldig forenkla oversikt over barn si språkutvikling. Det er viktig å merke seg at barn utviklar seg ulikt og i ulikt tempo, og at det er viktig å sjå heile utviklinga til barnet i samanheng.

Alder	Språkforståing	Språkproduksjon	OBS!! måtar språkvanskar kan komme til uttrykk på.	Forslag til aktivitetar, tenk bruk av Snakkepakka.
0-1 År	Gjenkjenner mors stemme allereie før fødselen. Reagerer på lyd og stemme, snur hovudet mot lydkiiden ved 3.mnd.alder. Ca:6 mnd. forstår enkle ord knytt til situasjonen, og gir respons på eige namn.	Det sosiale smilet viktig, grunnlaget for følelsmessig tilknytning. Begynner å pludre, grunnlaget for samspel og kontakt. Språket blir viktig i kommunikasjons sampelet. Hermar etter lydar. Nyansar i pludrelydane B-P-M-saman med vokal lydar. Lagar lydar med språket sin intonasjon i 7.mnd.alderen. Kroppsspråk, gestar, og lydar dominerande i 1 års alderen.	Mangelfull merksemd. Mangel på augekontakt. Reagerer lite på lyd (undersøk hørselen!) Barnet er stille og bablar lite. Viser liten interesse for sosialt samspel.	Mimikk, gestar, lydar, blikk-kroppskontakt. "Bade" barnet i ord.
1-2 År	Forstår enkle beskjeder og enkle ord. Kan peike på kjende ting og bilete. Talen meir forståeleg. Følgjer enkle oppfordringar knytt til situasjon. Lyttrar til lesing. Språkforståing viktigare enn språkproduksjon	Nyttar enkeltord (mamma, pappa, nei, m.m.) Kan uttrykke seg ved babling, gestar og enkle ord. Meistrar fleire konsonantar, særleg fyrst i ord. 1,5 år: ca.20-50 ord. Meir bruk av setningsprosodi. Seier namnet sitt, nyttar minst 2 ords-ytringar frå ca.1,5 år.	Nyttar ikkje eit ords-ytringar ved 1,5 års alderen.	Snakk mykje med barnet Sette ord på ting, snakk tydeleg. Late som-leik. Borte-titt titt leik. For eksempel Hokus og pokus

<p>2-3 År</p>	<p>Lærer å kjenne verden gjennom språket. Forstår korte setningar og kan følge enkle beskjedar. Interesse for rim og regler. Likar å bli lest for.</p>	<p>Har ord for det meste. Begynner å bruke pronomen og preposisjonar. 3-ordsytringar. 3-åringen har ca.1000 aktive ord, deltek i sangleikar, rim/regler. Brukar spørjeordet "kva". Brukar språket for å få merksemd.</p>	<p>2-åringar som har mangelfull språkforståing og ikkje set saman setningar på 2 ord. Visst talen er uforståeleg for familien. 3-åringar som ikkje produserer ytringar på 3 ord eller meir. Vanskar med å forstå språklege beskjedar.</p>	<p>Kims leik med dyr, farger, m.m. Rim og regler. Rytme, bruk gjerne kroppen med klapp i hender, tramp, bruk stemma/munnen. Forteljingar, eventyr, dramatiser. Late som-leik.</p>
<p>3-4 År</p>	<p>God samtalepartner og ikkje like avhengig av vaksne som støtte for å kunne føre ein samtale. Forstår enkle spørsmål og nektande setningar. Forstår framleis meir enn det kan uttrykke. Betre i stand til å lytte til høgtlesing, og forstår enkle forteljingar. Forstår fargeformstørrelsesord.</p>	<p>Kan nytte språket til å uttrykke meiningar, ønskje og følelsar. Språket er ein viktig del av leiken. Leikar og tøysar med språket. Interessert i rim /regler. Brukar fleirtal. 4 åringane kan bruke ca:2000 ord aktivt. Brukar lengre setningar. Tydelegare uttale. Kan gjer seg forstått for ukjende.</p>	<p>Liten interesse i bøker og å bli lest for. Problem med å lære nye ord. Lite ordforråd for alderen. Har vanskar med å begynne på ei setning. Gjenteke stavingar og ord. Nyttar korte, usamanhengande setningar. Snakkar uforståeleg. Kan ikkje gjenfortelje enkle setningar.</p>	<p>Matche bilete-bilete. Lytte og gjere. Pusle spel. Form og farge, bruk spel, lego, klede, leik "gul farge stå opp" Sangleikar, rytmeleik med kropp og instrument. Late som-leik med figurer/dyr, rolle leik,</p>
<p>4-5 År</p>	<p>Forstår det meste som blir sagt. Følgjer kompliserte oppfordringar. Forstår gradbøying av ein del adjektiv. Kan klassifisere begrep (mat, dyr)</p>	<p>Har ordbøyingar, vaksen syntaks og uttaler stort sett språklydar korrekt. Kan forklare ord si meining (kva er sove) og kan fortelje om egne erfaringar i notid og fortid på ein forståeleg måte. 5-åringen kan nytte ca:4000 ord aktivt. Nokre barn eksperimenterer med skriftspråket.</p>	<p>Leikar helst med yngre barn.</p>	<p>Shopping list spel. Mitt skip er lasta med. Kims leik med ulike variasjonar. Dramatisering av eventyr. Forteljar stol. Praktiske oppgåver saman med vaksne.</p>